

INTERJÚ

AZ ELITKÉPZÉS MŰHELYEI

Feltehetően nálunk is elkerülhetetlen az a nyugati országokban már általános tendencia, hogy a felsőfokú képzés kevesek kiváltságából egyre szélesebb rétegek tömeges képzési formájává válik. Máris megfigyelhető, hogy ezzel párhuzamosan fokozatosan kialakulnak azok a műhelyek, amelyek szigorú szelekciós elvek alapján működve egy-egy szakma „legkiválóbbjainak”, ill. elitjének a képzésére vállalkoznak. Ezeket a képzési vagy továbbképzési formákat általában a „beavatottakon” kívül kevesen ismerik. Ezért közöljük az alábbi interjúkat, amelyek ilyen „exkluzív” szakmai képzésben részesülő hallgatókkal készültek.

Liskó Ilona

John Éva, a budapesti Láthatatlan Kollégium hallgatója

Educatio: Mesélj a családdodról.

John Éva: Solymári vagyok, ez itt van Pesthez közel. Ott jártam általános iskolába, gimnáziumba pedig Pesten. Anyám gyógyszerész, a falu egyetlen gyógyszertárát vezeti. Ő egyetemet végzett. Apám most vállalkozó, neki még érettségije sincs. Ő szakközépiskolába járt, de nem mert elmenni az érettségijére. Most csatornázási vállalkozása van, viszonylag jól megy neki, van egy telepe, nagyon sokat rohangászik, nagyon sokat telefonál, alig van otthon. Van egy öcsém, ő szakközépet végzett, neki van érettségije, programozó. Ő hol dolgozik, hol nem, általában programokat ír otthon, és abból megél. Most én is Solymáron lakom velük együtt. Ha pénzem van, akkor lakást bérelek Pesten, ha nincs, akkor hazaköltözöm Solymárra.

E: Milyen volt a solymári általános iskola?

J É: Elég vacak, tulajdonképpen híresen vacak. Újságcikkek is voltak erről, a tanári kar egyik fele össze van veszve a tanári kar másik felével, és ezt a diákok nagyon megérik. Az én időmben még nem így volt, de nem szerettem akkor sem. Németet tanultunk, mert Solymár nemzetiségi falu. Nekem két nagyszülőm solymári és teljesen sváb, nagyon régi család, a másik nagyszülőm bánáti sváb, a harmadik nagyszülőm meg lengyel. Végül is németből azóta is abból élek, amit ott tanultam. Nem igazán tudok, de ha kikerülök külföldre, azért ez működik. Szakszöveget is tudok olvasni, bár nem olyan gyorsan, mint angolul. Nyolc évig tanultuk a németet egyfolytában. Elvileg tisztességesen meg kellett volna tanulnom. Végig jó tanuló voltam, alsó tagozatban jeles, felső tagozatban kitűnő. Nem voltam osztályelső, mert nem voltam elég szorgalmas. Mindig azt jóslták, hogy most még megélek az eszemből, de ez a gimnáziumban már nem fog menni.

E: Melyik gimnáziumba jártál?

J É: A Szilágyiba. A szüeim azt szerették volna, ha programozó leszek, mert annak van jövője, és ott volt számítástechnika tagozat meg angol. Én a Móriczba akartam menni, mert olaszul akartam tanulni. Nem

beszéltek le, de egyszer csak megláttam az osztálynaplóban, hogy a Szilágyi van beírva nekem. Végül is jó volt, most már örülök, hogy oda jártam, de akkor eléggé fel voltam háborodva. A Szilágyit nagyon szerettem, mert nagyon jó osztályom volt. Ez volt az első eset, hogy egy közösségben jól éreztem magam. Beszéltünk, meg olvastunk együtt, meg történtek dolgok. A magyar tanárnőm volt nagyon jó, meg a kémia tanár. Olyan jeles körüli tanuló voltam.

E: A szüleid beletörődtek, hogy nem leszel programozó?

JÉ: Rájöttek, hogy az öcsém lesz programozó, ő szereti csinálni és megy neki.

E: Hogy sikerült az érettségid?

JÉ: Egy négyesem volt, történelemből. Utána filozófia szakra akartam menni, be is adtam a papírt, de nem mentem el a felvételire, mert mély meggyőződésem volt, hogy engem nem fognak fölvenni. Már az írásbelire se mentem el. Dolgoztam egy évet a Parlamenti Könyvtárban. Ezt a magyar tanárnőm szerezte nekem. Utána felvételiztem ugyancsak filozófiára, és akkor fel is vettem.

E: Ez a magyar tanár megkülönböztetetten foglalkozott veled?

JÉ: Majdnem mindenkivel külön is foglalkozott. Neki nagyon jó stratégiája volt. Én talán azok között voltam, akikkel egy kicsit jobban is foglalkozott. Megkérdezte az érettségi banketten, hogy ki az, akit nem fognak felvenni az egyetemre. Mondtam, hogy én. És akkor adott egy telefonszámot.

E: Miért éppen filozófiára jelentkeztél?

JÉ: Az már egészen biztos volt általános iskolás korom óta, hogy humán területre akarok menni. De se nyelvszakhoz se magyar szakhoz nem volt igazán kedvem. A nyelvet amúgy is meg kell tanulni, és úgyis olvas az ember. És akkor néztem körül, hogy mit szeretnék, és akkor szúrta ki a filozófiát. A másik dolog meg valószínűleg az osztály miatt volt. Rengeteg vallástörténetet olvastunk, és mindenféle vallási vitáink voltak. És innen jött az érdeklődésem. Egyébként sem a családom sem én nem vagyunk vallásosak.

E: A szüleid mit szóltak a filozófia szakhoz?

JÉ: Hát nem voltak boldogok. Filozófia-szociológiára felvételiztem először, de a szociológiát félévkor abba hagytam. Annyira jó volt a filozófia tanszék, és annyira nem volt jó a szociológia tanszék, hogy így döntöttem. Egyébként is nagyon sok időt vett el a szociológia, mert ott kötött órarend volt, a filozófián meg nem, és akkor a filozófia órákat kellett otthagyni a szociológia miatt. Végül is csak filozófia szakos lettem. Most ötödéves vagyok.

E: Miért futamodtál meg a felvételtől először?

JÉ: Azt hiszem, egyáltalán nem készültem rendesen fel. Annyit olvastam, amennyit egyébként is olvastam volna, és elég világos volt számomra, hogy ez így nem fog működni. És tulajdonképpen szerettem volna egy évet dolgozni. Munka közben viszont rengeteget olvastam és akkor már rendszeresen. Ott volt a könyvtár, és mindent haza lehetett vinni.

E: Mennyire voltál magabiztos akkoriban?

JÉ: Majdnem biztos voltam benne, hogy ha készülok rá, akkor felvesznek. Heideggerből írtam az írásbelimet, és azt hiszem, az elég rosszul sikerült, és elég alacsony pontszámot is kaptam rá. Aztán elmentem szóbelizni, és a szóbelim olyan jól sikerült, hogy megemelték az írásbelim pontszámát is. Végül 120 ponttal bent voltam. Akkor még nem volt kötött anyag a szóbelin, hogy megadnak tíz könyvet, és akkor csak abból kérdeznek. Akkor úgy volt, hogy kérdezhetnek filozófiatörténetet vagy bármit. Végül is felvettek filozófiára és szociológiára is, de az utóbbi nekem egyáltalán nem tetszett. Szociológiára már akkor is nagyon nagy évfolyamokat vettek fel, talán ötven embert. És teljesen személytelen volt az egész. Se a diákok között nem alakult ki jó társaság, és az elő nem fordulhatott, hogy egy tanár külön szóba állt volna egy diákkal, vagy foglalkozott volna vele. Ehhez képest a filozófia tanszéken kevesen voltunk, nagyon jó volt a társaság, a tanárok érezhetően sokkal jobban foglalkoztak velünk, és nem volt kötve a tanrend. Mindenki úgy csoportosította, ahogy neki éppen jó volt. A mi évfolyamunknak egyébként is szerencséje volt. Éppen akkor jött be a reform, és mindenki egy kicsit lelkesebb volt. Meg mi még kevesen voltunk. Azóta nálunk is többen vannak az évfolyamokon. Ez azt jelenti, hogy én most is bármikor odamehetek bármelyik tanárhoz azzal,

hogy valami bajom van, vagy ha hosszan nem megyek, akkor ők kérdezik meg, hogy mivel foglalkozom. Adnak irodalmat, le lehet ülni velük vitatkozni. Látszik, hogy tudják mindenkiről, hogy éppen mit csinál. Ez attól is van, hogy a filozófia szakon a tanárok nagy része is egy évfolyamból került ki, látszik, hogy egymást jól ismerik és egymással is jól vannak. Ettől egészen más a tanszék hangulata. Meg ilyenek, hogy a filozófia tanszéken van egy könyvtár, ha oda bemegey az ember, kap egy kávét, találkozik a többiekkel, leülnek beszélgetni. Ilyen a szociológián nem létezett. Ott hely sincs, ahová leülhetnének az emberek. A filozófia tanszéken meg úgy kínálja magát egy csomó kis fotel, ahol állandóan üldögélnék az emberek és vitatkoznak fontos dolgokról.

E: Mikor kerültél be a Láthatatlan Kollégiumba?

J.É: Első év második felében lehetett pályázni. Azt hiszem nyáron voltak a felvételik, és másodévtől már elkezdődött. Mi voltunk az első évfolyam.

E: Honnan tudtál erről?

J.É: Egyrészt ki voltak függesztve az egyetemen mindenhol a hirdetések, másrészt mivel elég sok filozófus tanár csinálja a Láthatatlan Kollégiumot, szóltak is nekünk, hogy jelentkezünk. Sőt végig rugdostak is minket. Lehet, hogy ha nincsenek ott, nem csináljuk végig.

E: Mit lehetett erről akkor tudni?

J.É: Szinte semmit. Akkor ez vadonatúj volt. Most már a diákok tudják egymástól, hogy mi hogyan történik. De akkor mi nem tudtunk semmit. Talán annyi volt kiírva a pályázatról, hogy nagyon magas ösztöndíjat lehet szerezni, és azt hiszem valami olyasmi, hogy minden módon támogatnak bennünket a tanulmányainkban. A tanárainkat kérdeztük, de pl. azt se tudtuk, hogy mit jelent konkrétan ez a nagyon magas ösztöndíj.

E: A felvételi hogy történt?

J.É: Többfordulós felvételi van. Először jelentkezni kell, akkor megküldik a feltételeket. Van egy írásbeli része, ami egy szakmai dolgozat, amit bármiről lehet írni, nyilván az ember szakterületén belül. De miután első- és másodévesek jelentkezését várták, volt egy olyan engedmény, hogy ha tényleg nincs semmilyen írás, egy OKTV dolgozatot is elfogadnak. Aztán volt egy önéletrajzi esszé, ami borzalmas műfaj volt. Ez arról szólt volna, hogy milyen az érdeklődésem és mik a szakmai terveim. Hát első éves korában az embernek úgy kellett tennie, mintha határozott szakmai tervei lennének. Ezzel szenvedtünk a legtöbbet. Aztán tanári ajánlásokat kértek, kettőt, és index-másolatot. Ezt az ember beküldte és akkor egy idő után megírták, hogy tovább vagyunk-e engedve szóbelire. Aztán a szóbeli is két részből állt. Volt egy szakmai része, amikor abból kérdezik az embert, amiből vizsgázott, vagy amiről azt írta, hogy az a szakterülete. És volt egy általános vizsga. Akkor még mindenki végigment rajta, de most már csak azok kerülnek oda, akik a szakmaikat sikeresen leteszik. Ez megint egy elég furcsa műfaj. Úgy néz ki, hogy gyakorlatilag bárki beülhet, diák, tanár, tanácsadó, akinek köze van a kollégiumhoz, és ott mindenfélét kérdezhet. Teljesen vegyes. Elvileg arról szól, hogy be tud-e illeszkedni a jelölt a kollégium közösségébe. Ilyesmi szokott elhangzani, hogy miket szokott olvasni, meg milyen filmeket látott. A műveltség felmérése is benne van. Pl. volt olyan magyar szakos, aki azt mondta, hogy az Esti Kornélt Krúdy írta, ki is bukott rögtön.

E: Mekkora volt a verseny?

J.É: Ötszáz körüli jelentkező volt, talán háromszázan adtak be írásbeli pályázatot és 26-ot vettek fel. Összesen három filozófus került be akkor. Ez soknak számít, mert jogászok, közgazdászok és bölcsészek vannak a mezőnyben. Azt hiszem azóta évente egy-egy filozófus kerül be. Mi abból a szempontból előnyben voltunk, hogy olyan tanárok ültek a bizottságban, akiket ismertünk, és nem voltunk annyira megszeppenve, mint mások.

E: Az a három ember, aki bekerült az évfolyam legjobbja volt?

J.É: Az egyik fiú mindenképpen, a másik srác azóta abbagygyta a Láthatatlan Kollégiumot. Ő nagyon nehezen tűr mindenféle kötöttséget. Hát nem tudom. Olyan biztosan nem kerül be, aki teljesen tehetségtelen, de kerülnek be olyanok, akikről én azt mondanám, hogy jobb lenne, ha nem kerülnének be. És maradnak ki

olyanok, akik szerintem bekerülhetnének, de hát ez minden felvételnél így van. Egyébként tervezik a felvételi rendszer módosítását. Most éppen nagy viták vannak.

E: Mi történt a felvételi után?

J.É.: Erdélyi Ágnes mindenkivel leült beszélgetni, elmesélte mik fognak történni, mit fognak nyújtani és mit fognak kérni. Ez úgy néz ki, hogy minden félév elején kötünk valamit, ami eleinte szerződésnek volt nevezve, most megállapodásnak, és ebben le van fektetve, hogy a kollégium mit kér és mit vár tőlünk. A kollégium nyújtja az ösztöndíjat, ami 20 ezernek indult, 22 ezer lett. Most az van, hogy némelyeknek 25 ezer, a maradéknak 22 ezer. Ez attól függ, hogy az ember teljesítette-e az összes kötelezettségét, ami a kollégium felől ráhárult. Aztán van a tutor, ami nagyon hasznos és nagyon jó és talán ez a lényege az egésznek. A tutor egy olyan tanár, aki személyesen foglalkozik az emberrel, tíz konzultáció van egy félévben előírva. A tutort megegyezés útján választjuk. Általában megkérdezzük, hogy van-e nekem valami ötletem vagy javaslatom, és ha nincs, akkor ők ajánlanak valakit, akit én elfogadok.

E: Mi történt a konzultációkon?

J.É.: Ennek nem voltak igazán kialakult formái amikor mi elkezdtük. Gondolom, hogy mindenki mást csinál, ez szakterületenként változik. Velem az szokott történni, hogy szövegeket olvasunk és együtt elemezzük őket, vitatkozunk rajtuk. Nekem először a Tengelyi volt a tutorom, aztán a Laki János. Ő a Filozófia Intézetben van. És most van egy vadonatúj kultúr-antropológusom, Freischmidt Margit. Ma találkoztam vele először.

E: Miért váltakoztak ilyen sűrűn?

J.É.: Ez nem számít sűrűnek. Van olyan közgazdászunk, aki minden félévben tutort vált. Ez egyrészt a hallgatótól függ, másrészt pedig attól, hogy milyen emberek vannak kéznél. Van olyan szakterület, ahol egyetlen olyan ember van, aki azzal foglalkozik, és aztán vége. Elvileg kívánatos, hogy az ember több tutort végigpróbáljon, többféle közelítést ismerjen meg, és hogy ne unják meg egymást. Nekem azért változott, mert a Tengelyi kiment külföldre. De sose baj, ha többet végigpróbál az ember.

E: A tutorral személyes kapcsolat is kialakul?

J.É.: Van akinél csak szakmai szinten marad a dolog. Ez a tanártól és a diáktól is függ.

E: A tutornak értékelő szerepe is van?

J.É.: Igen, értékel a Kollégium felé. Ez úgy néz ki, hogy az elején leadunk egy munkatervet, és a végén ő lead egy jelentést arról, hogy mit végeztünk, ő mit gondol rólam és javasolja-e a tagságom meghosszabbítását. És a diákok is írnak a félév végén egy értékelést a saját félévükről, és ebben többnyire benne van az is, hogy mennyire vannak megelégedve a tussal. Félévenként újra mérlegelik a kollégiumi tagságot. Eddig 67-ből 9-en léptek ki. Az nagyon ritka, hogy mi tegyünk ki valakit. Ha világos, hogy nem működik a dolog, akkor az emberek maguktól kilépnek. Egy srác volt most, akit mi tettünk ki.

E: Mit jelent a „mi”?

J.É.: Van egy Seniori Tanács elnevezésű szervezet, ami áll az igazgatónőből, két diák-tagból, egy pótagyból, egy tanár tagból, egy pótagyból és egy tanácsadó tanár tagból. Ez viszi az ilyen ügyeket. Minden félév végén ez a testület ül össze és mérlegeli a tagság-meghosszabbításokat. Ebben én is benne vagyok. Ide választják az embert. A közgyűlés választja, amiben a tanárok és a diákok is benne vannak. Én már elsőben bekerültem. Elvileg seniorok kerülhetnek csak bele, akik már legalább két éve ott vannak, de akkor még nem voltak seniorok. Én azóta benne vagyok. Minden évben újraválasztás van, de a három diák-tag állandó maradt. Vagy ennyire elégedettek velünk, vagy ennyire nem érdekli őket. Annak idején nekünk volt egy ilyen ismerkedő vacsora és másnap volt a közgyűlés, ahol megválasztottak bennünket. Semmit nem tudtunk akkor még egymásról. Szerintem annak alapján történt a választás, hogy kit melyik tanár javasolt.

E: Milyen előnyökkel jár még a kollégium?

J.É.: Vannak kurzusok, amiből négyet kötelező elvégezni. Ebből az egyik a logika kell hogy legyen, vagy érveléstechnika, a másik az esszéírás és kettő szabadon választott. Ezeket általában mi kérjük. Odamegyünk és azt mondjuk, hogy mi szeretnénk a Tamás Gáspár Miklóst, akkor őt felkérjük, és ez van.

E: Hol tartják ezeket a kurzusokat?

J É: Van egy lakás, amit bérlünk, ott működnek az irodák, a fénymásolás meg ilyesmi. Aztán a Kollégium bérel a Filozófia Intézettől egy másik helyiséget, ahol vannak számítógépek, nyomtatók, fénymásológép, telefon, meg videokamera, és ott szoktak lenni az órák. A nyelvórák is ott vannak. A kollégiumban követelmény az angol magas szintű ismerete, ez TOEFL 600-as nyelvvizsgát jelent. Általában másik nyelvet is szoktak kérni. Ez attól függ, hogy a tutor mit mond, meg milyen a szakma. Ezenkívül mindenféle konzultációs lehetőségek is vannak. Van egy pszichológus hölgy, van egy kulturális tanácsadó, és egy sport-tanácsadó. A kulturális tanácsadó intézi a színházjegyeket meg szervezi a rendezvényeket. A sport is jól működik, sokan teniszeznek, néhányan lovagolnak is, ezt fizeti a kollégium. Vagy ha veszek egy uszodabérletet, azt is kifizetik. Aztán sítábor is szokott lenni minden évben egyszer. Én nem szoktam menni, mert nagyon lusta vagyok, de a társaság miatt érdemes lenne. A társasági élet része a gólyatábor, vacsorák is szoktak lenni. Meg minden hónap első péntekén kap egy termet a Kollégium az Egyetemi Színpad környékén és akkor ott is össze lehet jönni. Ott csak elüldögélünk egymás közt, kávézunk, néha kitaláljuk, hogy valaki olvassa föl a verseit, vagy ilyesmi. Terveztünk olyat is, hogy előadásokat tartanánk egymásnak és utána vita lenne, de ez még nem valósult meg.

E: Hogyan történik a kimaradás a kollégiumból?

J É: Ez általában úgy történik, hogy a kollégium kér valamit, és ha az nincs meg, akkor először méltányosságot gyakorol. Tényleg nagyon ritka, hogy az ember megcsinálja félév végére, amit félév elején megígért. Nagyon gyakori, hogy valaki nem csinál meg egy nyelvvizsgát, vagy valami hasonlót. Ebből még nagy baj nem szokott lenni. Ilyenkor átcsúszik a következő félévre. De ha ez nagyon gyakran előfordul, és ha valaki láthatóan nem tudja behozni a lemaradását és még a tutorával sem nagyon jön ki, akkor szokott a kimaradás bekövetkezni.

E: Neked mennyire jelent megterhelést a kollégium?

J É: Komoly plusz munkát jelentettek pl. a kurzusok. Most már kreditrendszer van a kurzusokkal, tehát bármikor felvehetik őket. A mi időnkben az esszéírás és a logika is kötelező volt első félévben. Ez rögtön két este. Akkor számoljunk még hozzá két nyelvtanfolyamot. Akinek volt nyelvvizsgája az szinten tartó tanfolyamra járt, és ott társalogtak, a többiek pedig készültek a nyelvvizsgára.

E: Ha nem lennél kollégista, ezeket nem csinálnád volna?

J É: Egyrészt nem tudtam volna fizetni magamnak ilyen nyelvtanfolyamot. Meg egyébként is lusta vagyok ahhoz, hogy magamtól elkezdjek rohangálni nyelvtanár után. A másik nagy pozitívum szerintem a tutor. Ez nekünk talán nem annyira nagy újdonság, mert a tanszéken is divat, de az azért nem ennyire intenzív, hogy valaki hetente másfél órát velem töltsön. És ami nekem különösen sokat jelentett az a nagyon jó társaság. És hogy ezek az emberek különféle szakokról jöttek, akikkel e nélkül egyáltalán nem jutott volna eszembe megismerkedni vagy beszélni, vagy barátkozni. És nagyon jó kis viták tudnak lenni nálunk.

E: A társaság mennyire különül el évfolyamonként?

J É: Velem az történt, hogy lett egy nagyon jó társaságunk az első évfolyamon és néhányan belekerültek a második évfolyamból is. De igazából nincs átjárás az évfolyamok között. Nekünk közös óráink voltak, közös kurzusaink. A havi egyszeri találkozás a többiekkel kevés ahhoz, hogy kialakuljon valami. Az ember nem is mindig megy el, és ha elmegy, ott is a barátaival ül le. Ismerjük őket, meg szoktunk velük beszélgetni, de ezt baráti társaságnak nem nevezném.

E: A szakmai érdeklődésed alakulásában mekkora szerepe van a kollégiumnak?

J É: A társaságnak mindenképpen nagy. A kollégiumnak külön olyan nagy szerepe nem lehet, mert mindenképpen én választom a tutort. Végül is kétféle koncepció létezett a kollégiumon belül. Az egyik az Erdélyi Ágnesé, hogy vegyünk fel olyan embereket, akik nagyon jól tudják, hogy mit akarnak csinálni, és segítsünk nekik szakosodni. Szerezzük meg a legjobb embert a szakterületükről, tanítsuk meg őket nyelvekre. A másik, ami inkább a Bence György elképzelése, hogy nyújtsunk alapképzést meg általános műveltséget és ehhez hasonlókat. Úgyhogy jöttek olyan hatások, hogy mi csak szakosodjunk és csináljuk a saját dolgunkat, és jöttek olyanok is, hogy csak járjunk esszéírára és majd akkor könyvtárazzunk, ha nagyok leszünk. Az elején

nem vettük észre a Bence koncepcióját, csak később tűnt ki, hogy ilyen is van. Végül is máig sem tudom, hogy hogyan képzelné el az alapképzést ennyiféle szakos embernek. Meg arra különben is ott van az egyetem. Mondjuk a logika meg az esszéírás az rendben van, eddig ez még senkinek sem ártott. De ezen túl nem tudom elképzelni. Azt sem tudom, hogy lehetne megakadályozni a szakosodást egy olyan rendszerben, ahol tutor van, aki szükségképpen specialistája a szakterületének.

E: Történt a négy év alatt valamilyen komoly változás a kollégiumban?

J É: Kiseb változások voltak. Egyrészt megmondták pontosan, hogy mit értenek az angol magas szintű ismerete alatt. Másrészt bevezették a kreditrendszert a kurzusoknál. Más változás végül is nem történt.

E: A kollégium vezetői mennyit tudnak rólatok?

J É: Erdélyi Ágnes igyekszik mindenkiről tudni. Mindenfelől befutnak a jelentések félév végén, a nyelvtanártól, a tutortól, meg az index. Ebből készül egy összesítő, és ennek alapján dönt a Seniori Tanács. Ez a jelentés Erdélyi Ágneshez is elkerül. De egyébként is szoktuk egymásról tudni, hogy ki mit csinál. Nem egészen világos, hogy milyen csatornákon keresztül, de tudjuk.

E: Mennyire szigorúak ezek a félévi értékelések?

J É: Végül is a követelmények tisztán és világosan meg vannak fogalmazva, de miután valami mindenképpen, vagy nagyon sokaknál becsúszik, ezért azt nem lehet megcsinálni, hogy ilyenkor rögtön kitesszük az embereket. Mindenféle intézmények kitalálódtak közben erre, hogy szankcionálva is legyen a mulasztás, de azért ne is legyen kitéve az ember. Létezik egy „szigorú figyelmeztetés”, ez akkor van, ha elég nagy baj van, és ez azt jelenti, hogy ha féléven belül nem szedi össze magát az ember, akkor ki lesz téve. Nem lehet úgy kitenni valakit, hogy ezt előtte ne kapta volna meg. És most találdotti a „türelmi félév” intézménye, ami azt jelenti, hogy se pénz, se tutor, se semmi, viszont tagja marad az ember a kollégiumnak, és még mindig van esélye rendbe hozni a dolgokat.

E: Vannak olyan kollégisták, akik kritikusabbak ezzel a rendszerrel szemben mint te?

J É: Akik kiléptek, azok gondolom, mindenképpen. Voltak köztük olyanok, akik úgy gondolták, hogy őket hagyják békén azzal, hogy logika órára kell járni, mert szerintük ez nem fontos, nem is teljesítették és ki is léptek. De az egészszel szemben elvi kifogások nem szoktak megfogalmazódni. Legfeljebb az, hogy nincs is olyan, hogy elit, és ezért nincs is elitképzés. Inkább személyes vagy gyakorlati problémák szoktak lenni, de komoly kritika nem. Most már ez jól működik, bejáratódott, mi voltunk a kísérleti nyulak az elején. Most már kialakult, hogy hogyan kell pontosan szabályozni a tutorválasztást, kinek legyen ebben döntő szava, és mi történjék, ha valaki nem jár logika órára, meg hasonlók.

E: Miből tud a szakdolgozatodat?

J É: Kantból. Én már az elején is ezzel kezdtem. Végül is én nem vagyok egy tipikus eset, mert átmentem közben bizonyos koncepció-váltásokon, és csak a végén kerültem vissza Kanthoz. Csak mondjuk most már jobban tudom hogy miért, meg milyen szemszögből. Másoknál történtek jelentősebb váltások is. Volt aki történelem szakosnak indult aztán indológus lett belőle, volt aki latin szakosnak indult és most német filozófiával foglalkozik. A kollégiumban inkább elégedetlenek ha ilyen váltás történik, olyankor meg kell magyarázni, hogy mi a baj.

E: Hol tartanál a szakmádban, ha nem lettél volna kollégista?

J É: Nagyjából ugyanitt. Persze a felvételi is olyan volt, hogy eleve olyan embereket választottak ki, akiknek határozott elképzelésük volt a szakmáról. Persze az biztos, hogy így könnyebb lesz külföldi ösztöndíjat szerezni, és ha arra kerül a sor, könnyebb lesz állást szerezni. Mondjuk fontos a szerepe a kollégiumnak akkor, ha valaki szakmai válságba kerül. Ez a filozófia szakosokkal elég gyakran előfordul. Olyankor sokat számít, hogy vannak nem szakmabeliek a környéken, akik rákérdeznek olyasmire, amire szakmabelinek nem jut eszébe rákérdezni.

E: Mik a terveid a jövőre nézve?

J É: Ebben az évben befejezem az egyetemet, megszerzem a diplomát, és utána mindenképpen Phd-re szeretnék menni ösztöndíjasként. Amíg Phd hallgató vagyok, addig tagja maradok a kollégiumnak, de most

úgy néz ki, hogy akkor már nem kapok ösztöndíjat. Elképzelhető, hogy közben szerzek egy külföldi ösztöndíjat. Nem szeretnék Amerikába menni, inkább Angliába. Ebben a kollégium mindenképpen tudna segíteni. Elég sokan voltak, és többen vannak is külföldön közülünk. A kollégium abban segít, hogy tudják, hogy hova érdemes menni, kivel érdemes beszélni, hova kell telefonálni. Ha nagyon kell pénz, akkor azt is előteremtik.

E: Elhelyezkedési terveid még nincsenek?

JÉ: Igyekszem nem gondolni rá. Végül is számomra három dolog jön számításba: bent maradni az egyetemen, elmenni a Filozófiai Intézetbe, vagy valami egészen mást csinálni. De ez utóbbira egyáltalán nem szeretnék gondolni. Abban majdnem biztos vagyok, hogy ha egyáltalán lesz valamilyen státus a tanszéken, akkor arra jobb esélyem van, mint azoknak az évfolyamtársaimnak, akik nem kollégisták. Ez némiképp kínos is, mert jó a társaság az évfolyamon. Fura meccs lesz, ha mindannyian megpályázunk egy állást. Lehet, hogy ezt nem is tesszük meg, nem tudom. Persze jobb lenne az egyetem, mint a Filozófiai Intézet. Amit én abból láttam, annak alapján úgy tűnik, hogy ott nem igazán van élet. Nagyon keveset találkoznak az emberek. Meg azok, akiket én jónak tartok, azok leginkább a tanszéken vannak.

E: És a vidéki egyetemek nem jönnek szóba?

JÉ: Amennyire én a vidéki filozófia tanszékeket ismerem, mindegyik egyetemnek megvan a maga kedvenc irányzata vagy stílusa, amit művel, és nem is tudnék, de nem is akarnék beilleszkedni. Mindenütt maguk nevelik ki az utánpótlást. Egy valaki van, akit én ismerek, aki itt végzett, és lement vidékre Phd-t csinálni. Ez az egyetlen eset volt, és mindenki nagyokat csodálkozott. Ez egy kis szakma. Másodéves korára már nagyjából tudja az ember, hogy ki kicsoda, meg ki kivel van összeeszeve, ki mivel foglalkozik, meg ki mit olvas.

E: Középszkolában tanításra nem gondoltál?

JÉ: Nem. Én nem kapok tanári diplomát. A bölcsészkaron most az van, hogy fel lehet venni a tanár szakot, ami néhány plusz órát jelent, és akkor kap az ember tanári diplomát. De én nem mentem el erre. Pont azért, mert úgy döntöttem, hogy filozófiával akarok foglalkozni, és nem akarok elmenni középszkolába. Unalmas lenne, hogy mindig ugyanazt a 10–15 szöveget olvassam. Egyszer-kétszer egy-egy osztállyal érdemes lenne végigolvasni. Abból talán kiderülne valami, de hogy életem végéig ezzel szórakozzak, ahhoz nincs kedvem.

E: Mennyire lehet megélni ebből a szakmából?

JÉ: Hát erre egyelőre igyekszem nem gondolni. Most még van a kollégiumi ösztöndíj, és ez nagyon jó. A Phd-vel viszont az van, hogy mostanában úgy csinálják, hogy több embert vesznek fel, mint amennyinek ösztöndíjat tudnak adni. Úgyhogy lehet, hogy úgy csinál az ember Phd-t, hogy egy szál pénze sincsen. A kollégium tervezi a meghosszabbítást a Phd idejére is, de annyi pénzük nekik sincsen, hogy ösztöndíjat adjanak. Az elején úgy nézett ki, hogy majd fizetnek, de most úgy néz ki, hogy nem lesz pénz.

E: Mennyire férfi-szakma manapság a filozófia?

JÉ: 26-an voltunk az évfolyamon és abból ötven voltunk lányok, de csak hárman csináljuk igazán, a többiek inkább más szakot csinálnak. Most már egyre több lány van. De ez nem okozott különösebb problémát. Persze az embernek mindig beugrik, hogy ha valamelyik tanár azt mondja, hogy nagyon tehetséges, hogy akkor most szép szemem van, vagy valóban tehetséges vagyok. De ezt nem is lehet igazán szétválasztani. Nálunk se lehet szétválasztani, hogy most a téma érdekel igazán, vagy a professzor úr rokonszenve. De eddig még nem éreztem hátrányban magam. Persze ez igazán akkor fog kiderülni, ha férjhez megyek és gyerekek lesz. De ezt csak a távoli jövőre tervezem. Ezzel a többi lány is nagyjából így van.

E: Szerinted mennyire hasznos a Láthatatlan Kollégium?

JÉ: Könnyen lehet, hogy ez egy értelmes dolog. Ez mondjuk talán tíz év múlva fog kiderülni. Hogyha ez a társaság együtt marad, és tényleg használtak valamit nekünk ezek a különórák, akkor mindenképpen számít. Tényleg azt hiszem, hogy van ennek értelme. Persze föl lehet hozni ellene is mindenfélét. Szoktak is ilyen viták lenni nálunk, hogy tulajdonképpen mit értünk azon, hogy elit, és hogy azt hogyan kell képezni. És

hogy mi akkor elit vagyunk, vagy leszünk, vagy szeretnénk lenni. Vagy hogy elitképzést nem lehet csinálni, vagy nem szabad csinálni.

E: Te ebben milyen állásponton vagy?

JÉ: Kétféle álláspont szokott lenni: az egyik szerint az elitbe az tartozik, aki magas pozícióban van, a másik szerint az tartozik bele, aki nagy és hasznos értékeket képvisel. Na most mi nyilván nagyobb eséllyel kerülünk magasabb pozícióba, mert megvannak ehhez a megfelelő kapcsolataink, és megvannak azok a skill-jeink, amiket az egyetemen esetleg nem szerezne meg az ember. A nagy és hasznos értékekről pedig rengeteget szoktunk vitatkozni egymás között. Egyébként ilyen értelemben az elitet nem is biztos, hogy lehet képezni. Azért nagyon sok olyan meccs lefolyik, ami még hasznos lehet ebben a tekintetben. Ül az ember pl. a Seniori Tanácsban és mindenfélekről dönt, és egy csomószer kerül olyan szituációba, amibe egyetemista fejfel nem kerülhetne. Pl. rendszerint bent ülünk a felvételikén, és azt is végigvitatkozzuk. Elvileg nincs szavazati jogunk, de gyakorlatilag azért számít a véleményünk. Ezek végül is kis játékok, de sok minden kiderül azért, ami e nélkül nem derülne ki.

E: Milyen tapasztalatokat szerzel a felvételikén?

JÉ: Éppen most beszéltünk erről, hogy mintha valahogy mások lennének a jelentkezők. Én nem merem azt mondani, hogy jobbak vagy rosszabbak, mint mi voltunk. Ők inkább tudják, hogy mit akarnak, jobban beszélnek azokat a nyelveket, amik a szakmájukhoz kellene, céltudatosabbak, és kevésbé néznek ki a szakmájukból. A mi évfolyamunk az mindenféle filmeket néz, meg könyveket olvas, mindenféle irodalmi művekről is vitatkozunk. Amikor ilyesmikkel próbálkoztunk a jelentkezőknél ezeken az általános vizsgákon, akkor az eléggé sikertelen volt. Zártabbaknak és céltudatosabbaknak tűnnek, mint mi voltunk. Azt hiszem, ők sokkal inkább úgy gondolják, hogy ez egy szakma, amihez érteni kell, nem pedig egy életforma.

E: Talán a felvételi követelmények változtak meg.

JÉ: Nem, a mi időnkben is ugyanezek voltak a követelmények. Egy szakmai dolgozatot kértek, szakmai ajánlásokat kértek, és az esszében is az minősült jónak, akinek határozott elképzelései voltak arról, hogy mit akar majd csinálni. És mi is szakosodva voltunk a saját szakmánkban elég keményen. Szóval a felvételi rendszer semmit nem változott.

E: Szerinted mit kellene másképp csinálni a Láthatatlan Kollégiumban?

JÉ: Ami nekünk nagy bajunk volt, hogy elfoglalták az estéinket és a napjainkat a kötelező kurzusok, és nem nagyon volt beleszólásunk abba, hogy hova tegyük az órákat és nagyon sok időt vettek igénybe. Ez végül is a kreditrendszerrel megváltozott. Aztán a mi időnkben még nem volt egészen világos, hogy mit kér a Kollégium tőlünk. Nagyjából ez is megváltozott. Most minden elég pontosan meg van határozva. Én megpróbálnám többet összeengedni a társaságot. Nekünk az a mániánk, hogy a különböző szakmák képviselőinek legyenek közös problémáik és azokat vitassák meg. Talán megpróbálnék egy kicsit nagyobb súlyt adni annak, hogy az emberek találkozzanak és kommunikáljanak egymással.

E: Talán az hiányzik, hogy nem igazi a kollégium és nem laktok együtt.

JÉ: Én voltam egy félévig Eötvös Kollégista és nagyon rüheltem, hogy együtt lakunk. Az nekem már nagyon rossz, ha minden lépésemre figyelemmel kísérik, és ezt kommentálják is. És hogyha ezek a barátaim, akkor ez különösen súlyos. Ez semmiképpen nem lenne jó. Így is van éppen elég alkalom arra, hogy találkozzunk. Én inkább szakmai találkozásokat hiányolok, hogy legyenek keretek arra, hogy valóban megpróbálja az ember a saját szakmáját kifelé eladni.

E: Honnan jött egyáltalán a Láthatatlan Kollégium ötlete?

JÉ: A kollégiumot, azt hiszem, 90-ben Princz Gábor (a Postabankelnöke) Veér András és Bence György találták ki. A Bencékéit elitképzést akartak, és Princz Gábor felajánlotta a célra egy nagyobb összeget. A dologot nagyjából az angol college-ok mintájára képzelték el. A név is az angoloktól jön. Az Invisible College nevet tudósok és műkedvelők csoportja viselte először, az 1640-es években működtek Londonban és Oxfordban. Ebből lett később a Royal Society. Ez arról szólt, hogy különböző szakmájú és szemléletű tudósok eszmét cseréljenek egymással.

E: Ilyen intézmény most is létezik még valahol?

JÉ: Van nekünk két testvérintézményünk, az egyik Kolozsváron, a másik Varsóban. Azokat szintén Láthatatlan Kollégiumnak nevezzük, és erre a mintára jöttek létre. A kolozsváriakkal jóban is vagyunk, szoktunk is átutazni. De nem tudok róla, hogy ezenkívül máshol is lenne ilyen.

E: Köszönöm a beszélgetést.

(Az interjút Liskó Ilona készítette)

Göde András belsőépítész, a Magyar Építészek Kamarája és Szövetsége által szervezett Mesteriskola hallgatója

Educatio: Milyen volt az eddigi iskolai pályafutása?

Göde András: 30 éves vagyok, Győrben születtem, és a középiskolát is ott, egy építőipari szakközépiskolában végeztem. Az már egy kicsit a szakmába vágó dolog volt. Harmadszorra vettem fel az Iparművészeti Főiskolára, közben két évig dolgoztam. Az egyik munkahelyem Győrben volt egy tervező irodában, a következő évben pedig Pesten dolgoztam az Operaházban, mint díszítőszobrász. Utána jött a katonaság, és aztán a főiskola. Akkor úgy nézett ki a képzés, hogy négy és fél az első diplomáig. Az első év az mindenkinek egyforma, alapképzés, utána lehet szakosodni. A mi szakunk a belső építész szak, amit akkor úgy hívtak, hogy bútortervező és környezeti formatervező. Már a felvételi is szakirányú volt, és az első év végén van egy szakirányú feladat, amivel mindenki elindul abba az irányba, amiért oda jelentkezett. Az első évnek az a szerepe, hogy szelektálja a hallgatókat. Négy és fél év után van egy alapidiploma, és az után van egy úgynevezett mesterképzés. Ez egy újabb diplomát ad, ami nagyjából az egyetemi szintűnek megfelelő képzés. De a kettő a gyakorlatban nincs így megkülönböztetve, hanem a diplomában az szerepel, hogy aki ezt elvégezte, az mester fokozatú.

E: Mikor döntötte el, hogy ezt a szakmát választja?

G A: Középiskola végén. Nagypám építész volt, a bátyám is építész. Egyébként ebben a szakmában is elég gyakori, hogy egy családon belül a generációk között továbbhagyományozódik a foglalkozás. A főiskolán és a Mesteriskolán is elég sok hallgató jön olyan családból, ahol már volt egy vagy több építész. Nem tudom, valahogy ez úgy kialakult, hogy én sejtettem, hogy mit akarok csinálni, csak nem tudtam konkrétan, hogy mi az a szakma, ami ezzel foglalkozik. A bútortervezés eleve vonzott. Azt, hogy az ember rajz vonalon akar továbbmenni, azt úgy tudja, és akkor rajzsakkörre jár, meg képi magát. Fokozatosan kezdett kialakulni a képem, hogy milyen szakok és lehetőségek vannak. Aztán világos lett, hogy ez az, amit keresek, csak korábban nem tudtam magamnak megfogalmazni. Még a legelején, általános iskolás koromban volt olyan elképzelésem, hogy az animáció érdekel, de aztán az elmúlt. Ma egyébként úgy látom, hogy ez a szakmaválasztás jó döntés volt.

E: A főiskolán milyen szelekció volt?

G A: A felvételi rendszer nagyon erősen rajzcentrikus, és azóta értettem meg, hogy miért. Rájöttem, hogy az, hogy valaki hogyan rajzol, abból teljes mértékben leszűrhető az, hogy hogyan gondolkodik. Adott egy látvány, és ahhoz, hogy vissza lehessen adni, értelmezni kell. Egy rajzból látszik, hogy valaki mennyire tudja elemezni a dolgokat, legyen az egy egyszerű doboz, vagy egy akt. Lehet látni, hol keres kapaszkodókat, tehát nagyon jó mérőeszköz, hogy valaki hogyan rajzol. Ez bizonyos szintig képezhető, tehát el lehet jutni a szakkörökben egy adott szintig. A gondolkodásmód az már egy kicsit több, és a felvételin ezt nézik. Meg a felvételin vannak kreatív feladatok is, ahol mindenféle furcsa kis feladatokat kell megoldani.

E: A főiskolai mezőnyben hol helyezkedett el?

G A: Az első év végére csinálnak egy pontos rangsort az évfolyamon. Nem tudom, hogy ez most is így működik-e, de akkor megvolt pontszámok és osztályzatok alapján, hogy ki hányadik. Ennek az volt a jelentősége, hogy év végén volt egy rosta. Ez döntötte el, hogy ki mehet arra a szakra, amire eredetileg